

en stor dhel af vår stadh Stockholm¹, är vårt bürgerkap märkeligen af sigh kompne, och vi likväl gerne vele, att samma platz igen må upbygd varda, terföre hafve vi allom dem, som sine hus igenom brandh mist hafver, fridhkallat för all cronones och stadzens pålago, besvär och gestningh uthi 6 fölliande år. Dâch skole the ther emot vara förplichtade att upbyggia theres hus igen effter den afritningh och scampelun, vi nådigst hafve göra låtidt. Vi befala förthenschuld vår landzhöfdinge, ståtthollere sampt bürgermestere och rådih, att the låthe allom them, som sine hus och ägendom mist hafve, för alle cronones och stadzens pålago, ehvad nampn the och hafva |: förutan then lille tullen och accisen :| uthi förbemälte sex år fri och omolesterat låthe. Der alle vete sigh effterrätta. Gifvidt i Diurehampn then 18 juni 1626.

90. Gustaf II Adolfs fullmakt för borgmästare och råd att i vissa fall expropria illa bebyggda tomter och sedan försälja dem. Ombord på flottan i Elfsnabben den 8 juni 1630.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Söndrigt sigill under namnteckningen på sid. 1. På sid. 4 antecknadt: *K. M:tz bref, uppläset på Stockhollms rådhus den 14 juli anno 1630.*

Vi Gustaf Adolph, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes konung, storfurste till Finland, hertig uthi Estland och Carelen, herre utöfver Ingermanneland, göre vitterligit, att, effter vi förnimme, dett en part uthi vår stadh Stockholm, som hafve de förnembste och lägeligeste platzer inne, serdeles östan till, der staden borde vara zirligest och bäst bygder både till nytta och prydnad, hafve de, somblige korsverkeshus och boder, somblige snöplige och små stenhus, och en del aldeles ledige och öde, och

¹ År 1625 afbrändes tomterna vid Vesterlånggatan söder om Kåkrinken samt upp emot Skomakaregatan.

vi doch vele, dett de skole bebygges staden till ära och nytta, hvarföre och på dett att samma platzer och tompter måge blifva så förbygde, som sig bör och lägenheten medgifver och kräfver, äre vi förorsakede vordne till att låtha göra den ordre, att, så framt de, som merbemälte platzer innehafve, anten icke förmåge eller vele dem förbyggia till en viss föresagd dag, då skole våre borgmestere och rådih der sammestädes hafva macht och tillstånd, effter som vi ock i detta vårt brefskraft dem fullmacht gifve, att låtha ovelde män värdera deres åbygnad, och tompter, om de sielfägande äre, och sedan låtha dem, som dem på behörligit och bäste sätt förbyggia vele, gifva ägenderne så många peninger, som de blifve värderede före; och skall vår stadthollere exeqvera här öfver, så lagendes, att med dess byggninger icke må någon försumelse företages. Män höre tompterne staden till, då må dem gifves ledige stadzens platzer och tompter igen, om de till äre. Der hvar och en, som dette vedkommer, vet sigh att effterretta. Datum opå vår skepsflåta i Elfsnabben den 8 *junii* år 1630.

Gustavus Adolphus.

91. Rikens råds resolution på stadens besvär. Stockholm den 7 mars 1633.

Riksregistraturet 1633, sid 212—214. Öfverskriften lyder: *Rikens rådz svar och resolution uppå borgerskapetz gravamina.* Af underskrifterna äro för det mesta blott initialer utsatta. Tryckt i *Stiernmans Riksdagsakter* II, sid. 847 ff.

1. Ehuru väll hvar och en redeligh svensk man borde vidh närvarande fäderneslandzens olägenheter myckedt heller tänckie på medel till att föröka riksens intrader och inkompster än om någon lindring och förskoningh att anhålla, dock lickvell, emedan borgerskapet medh flere stånd här uthi riket sigh så högeligen öfver qvarn- och lilletullen besväre, dy vele riksens rådih till den första

mai nästkommande låtha aflysa denn förhöging, som för tu år sedan uppå bemälte bäggie tuller giord är. Men på accisen kunne riksens rådih för denne gång intedt resolvere, allenast om någre oordningar kunne der uthi samt qvarn- och lilletullen vara inritne, vele riksens rådih hålla der hand utöfver, att the må blifva remedierade. Medh lilletullen skall elliest procederas effter ordningen, och ther uppå arbetes, att ingom på någodt sätt må ske förnär.

2. Riksens rådih låtha sigh väll behaga, dedt borgerskaped om myntedz redressering påminna, och vele till tidigere och bättre betänckiande detta ärendet uthi god recommendation hafva.

3. Såsom thett är *regale* och *jus maiestatis* att sättia tienare till eller af uthi riket, så vele riksens rådih om tullens förarrendering taga uthi betänckiande, och ther någre redelige svenske män der till kvalificerade finnes, kunne de så snart som fremmande der till satte blifva.

4. Riksens rådih vele hålla ther hand uthöfver, att de, som directionen af store siötullen blifver committerad, ingen borgerlig handel och vandel bruka skole. Allenast ville borgerskaped på sin sida granneligen tillse, att de icke mindre sådant præcavere och förekomme.

5. Om gästgifvere och andre, som hästar uthleija till skiutzningh, ville borgemästare och rådih först en god ordning stadga uthi städerne. Der emot vele riksens rådih låtha ställa ordre uppå landet, som för denn resande man drägeligh och skäligh kan vara.

6. Belangande borgerskapedz besvär, att de tullen af ett godz först i Preussen, Riga och annorstädes uthi Liflandh och sedan här i Sverige hafve i förleden tidh måst afläggia, så måste der medh suspenderas och opskiutas, in till dess framdeles någodt vist der uthinnan kan stadgat blifva. Dock här under icke förståendes, hvadh här till passeradt är, och måste utgifvas, in till dess någodt vist der om statueradt blifver.

J(acobus) D(e) L(agardie), C(arl) C(arlsson Gyldenhielm), N(ils) B(ielke), B(o) R(ibbing), G(abriel) G(ustafsson Oxenstierna), P(er) B(aner), C(las) F(leming), M(attias) S(oop), P(er) Brahe, J(ohan) D(elagardie), C(arl) B(onde), Å(ke) A(xelsson Natt och Dag), E(rik) R(yning).

92. Förmyndarstyrelsens resolution på samtliga städers besvär.
Stockholm den 30 juli 1634.

*Riksregistraturet 1634, pars I b, f. 570 v.—571. Öfverskriften lyder:
H. M:tz nådige declaration öfver de puncter, samptlige borgerskapet h. M:t
i underdånighet hafve presentera låtit.*

1. Att accisen och bakeungspenningerne afskaffes, tillåter in-
tedt närvarande riksens tillståndh, äre och för detta igenom stän-
dernes besluth och samtyckie på allmän riksdagh bevilliade. Elliest
holles medh lilletullen effter den der uppå gjorde ordningh, att, så
offta ens last brytes, så blifver och godzet förtullat.

2. Belangande dedt borgerskapet klage sigh stort intrångh
uthi deres borgelige näring mäst af hvart stånd tillfogas, så begärer
h. M:t, att borgerskapet de samme vele specificera och namn-
gifva, då hvadh som olagligt är, och emot hvars och ens vellfångne
privilegium sträfver, skall afskaffat blifva.

3. Effter som borgerskapet för detta ett vist tal båtmän till
chronan hafve lofvet att utgiöra, så kan och på denne tidh ingen
förändring der uthi göras; doch må borgerskapet öfver bemelte
båtmans tal sin emellan väll jäncka, som de här uthinnan bäst
kunne öfver ens komma. Och skole samme båtmän än vidare som
tillförende här vidh ammiralitet leffrerade blifva.

4. Store siötullen afläggas uthi sådant mynt, som för detta
är vant och brukeligt; icke heller tillåter tiden der uthi någon
förändringh.

5. Om dedt olaglige landzkiöp, som utaf arrendatorer och
andre drifves, vill h. M:t, att på den orthen sådant sker, för städt-
hollaren skall klaget blifva; vederfares dem där icke rätt, då sökie
h. M:t, och skole slike förbudz öfverträdare tillbörligen straffade
blifva.

6. Anlangande dedt missbruk, medh de fremmandes liggedagar
är inritad, vill h. M:t framdeles låtha en viss ordning fatta, och
som h. M:t kan pröfva för städerna att vara bäst och nyttigast.
Till yttermera visso är detta medh h. M:tz secret etc.

G(abriel) G(ustafsson) O(xenstierna), J(acobus) D(e) L(a) G(ar-
die), C(arl) C(arlsson Gyldenhielm), P(er) B(rahe), G(abriel) B(engts-
son) O(xenstierna).

93. Förmyndarstyrelsens resolution om Norrmalms förening
med Stockholms stad. Stockholm den 21 april 1635.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
— Kristinas sigill (vax med öfverlagdt papper: riksvapnet med vasen i
midtsköld) mellan texten och underskrifterna på sid. 2. Tryckt i *Wit-
tingh, St. Jacobs minne* sid. 205 ff.

K. M:tz nådigste förklaringh öfver then tvist,
som emellan Stockholms stadh och Norre förstaden
i desse dagar skrifteligen hafver varit agiteradt,
gifvin i Stockholm den 21 aprilis anno 1635.

H. k. M:t finner af begge städernes inlagde documenter och
elliest icke allenast skäligdt, uthan ock till begges theres egen
regering och tillväxst beqvämare och nyttigare, ja hela rikedt
hederligare, att Norremalm blifver i ett *corpus* medh staden sam-
manstött, än at the i tvenne städer åtskillies, och hvar annan så
när under ögonen liggia skole. Befaler fördenskuld här med så
väl borgemästare och råd i Stockholms, som Norremalms samptlige
borgerskap alfvarligen, att the i sämia och vänlighet förene sigh
ther öfver medh hvar annan och denna h. k. M:ts nådige villia och
förordning strachs hörsamligen begynna stella i värkedt, rättandes
sig efter the privilegier, med hvilcka h. M:t innan kort ärnar them
samptligen ther öfver och elliest att benåda och bebefva. Och
på thet the till denna ingående Valborgmessa något så när veta
måge, huru the sina borgemästare och embethzmäns val anstella
skole, till thes bemälte privilegier fullkombligen förferdigade varda,
då är h. k. M:ts villia korteligen denna, att, såsom begge malmarne,
then norre så väll som den södre, skola, tillhopa med siellfva staden
allenast göra ett *corpus*, alltså skole the ock alla tillhopa ressortere
under en jurisdiction och af borgemästare och råd i Stockholms
stadh såsom theres samptlige magistrat och förmän regeras och
styras. Men så skall alltid här efter en stadzens borgemästare och
tvenne rådmän vällies af norre förstadens borgerskap, hälst dem,
som hafve gott förstånd om handvärckernes lägenheter, effter som
h. M:t här efter mäst alla handvärcker å malmarne och köpmännen
i staden vill boandes hafva. Seden, lika såsom in i Stockholms
stadh är dess föruthan en under rätt, ther alla små saker optages
och slites, alltså skall ock å Norremalm oprättas en cämnenär-
stufva, som ock ther i lika motto sådandt göra och förrätta skall,

ifrån hvillken sedan vidare, lika såsom i staden appellationen går under Stockholms stadz rådstufva. Huru elliest medh begge orters contribution, skott och annat slikt skall hollas, thet varda privilegierne allt vidare uthtryckiande. Till visso är thetta med h. k. M:ts secret och h. k. M:ts samt Sveriges rikets respective förmyndares och regerings underskrift bekräftat.

Gabriel Oxenstierna.	Jacobus De la Gardie.	Carl Gylldenhielm.
Gustaffsonn.	Sveriges rikets marsk.	Riks ammiral.
Sveriges drättz.		

Pär Sparre
uthi riks cantzlerens stelle.
m. p. r.

94. Förmyndarstyrelsen gifver staden mynträtt. Stockholm den 27 april 1635.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Märke efter det bortfallna sigillet mellan texten och underskrifterna på sid. 2. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar II* sid. 29 ff.

Vi Christina, medh Gudz nåde Sveriges, Giöthes och Vändes uthkorade dråtningh och arffurstinna, storfurstinna till Finlandh, hertiginna uthi Estlandh och Carelen, fröken uthöfver Ingermanlandh, giöre vitterligit, att, effter vi alltidh drage tidigh omsärgh, huru vi uthi alla måtto måge kunna befrämja riksens inbyggiares, våre trogne undersäteres vällfärdh, hvarföre äre vi af särdeles nådigt betänckiande, enkannerligen till att stilla och afhielpa den almenne klaga i riket öfver thett, at så stor brist på mynt är, förorsakade vordne att effterlåta någre af våre städer här inrikes, särdeles vår residens stadh Stokholm att opprätta mynteri, effter som vi och här medh bemälte vår stadh Stokholm nådigst unne och effterlåte, att slå och mynta till giemene bästa så af de medel på sölfver, som här i staden finnas kan, som thett stadzrådet och invånerne ifrån fremmande orter sigh tillhandla kunne, svänske marcke- och

enöres-stycker aldeles effter dett skrot och korn, som vi här siälfve slå låta, nämligen att en lödigmarck värck af enöresstycke må och skall hålla just sex lodh fint och på en mark värck etthundrede siuttijo och ett öres stycke; jämväll skole marckestyckerne hålla på lödigmarcken tolf lodh fint, och fyratijo och ett halft styckie på en marck värck räknandes. Till *remedium* opå en marck värck, thett är, när dett så stundom råkade fela uthi beskickningen eller sticklingen, gifves honom på marckestyckerna en ort uthi fin och en ort uthi värck, män på enöresstyckerne en ort uthi fin och halftannat stycke uthi värck; der öfver eller under må ingalunda marcker eller rundstycker myntas eller uthgifvas vedh lifstraff tillgiörandes. Och skall här medh stadzens myntemästare strängeligen förbudit vara vedh lifsstraf tillgiörande att göra någon smälltningh, liten eller stor, eller några penningar af myntet uthtaga, förän riksvärdeijen¹ eller hans underhafvande edsvorne proberer jämpte mynteskrifveren är tillstädes, proben först aftager och räckningen där effter i sin rictighet håller, hvilken prob vår och riksens verdein, så ofta smeltningerna skier, till sigh anamma skall. Doch, opå thett att der medh desto rictigere alltidh kan tillgå, skall borgemästare och råd h låta göra en järnbössa medh tu lås, till hvilke riksvärdeijen skal hafva en nykel och stadzrådet den andra i förvaringh, på hvilken bössa skall vara så stort hål, att man derigenom kan sticka af hvar smältningh en degel och stockprof. Så snart en smältningh skier, och den fine proben uthtages, då skall myntemästaren medh en viss stämpel tekna deropå åretalet och månan, sedan lefverera samma prob till riksvärdeijen, hvilken strax proba skall, hvadh dett håller, hvar effter mynteskrifveren sin räckningh göra skall. De degel- och stockprober, som riksvärdeijen således proberat hafver, skall han förvara uthi ett litit papper och uthi omberörde järnbössa inläggia, hvilken bössa riksvärdeijen, när lägenheten så fordrar, öppna och alle der uthi liggande prober på nytt proba skall och förnimma om myntemästaren hafver rätt och redeligen handlat.

Smediemästaren och myntarefolcket skola afläggia deres trohets edh emot oss, cronan och staden, at ingen penningh skall gå eller tagas af myntet föruthan bemälte personers närvaro, vedh lifstraff tillgiörande. Siälfve myntarefolcket skole vara frije för stadzens besvär och pålagor, såsom och staden niuta tullfrihet opå så

¹ *Riksvärdein* eller *riksguardin* hade till åliggande att justera mål och vikt samt hafva tillsyn öfver myntverk.

mykin vinsten och andre myntesaker, som der till nödtorfteligen inbeställte varde. Och skall myntemästaren hålla myntefolcket under disciplin, effter som brukeligt är och siälfve mynteordningen innehåller och förmå.

Vi biude fördenskull så borgemästare och rådih i staden som myntemästaren, att de samptligen sigh effter denne vår nådige vilia och förordningh regulera och rätta, såsom och alfvarligen befale myntemästarens underhafvande folck, att de bevisa honom lydno och hörsamhet uthi alle billige saker, så vida der uthi vårt och stadzens bästa söckt varder och kan lända siälfve värdet till befordran. Till yttermere visso är detta medh vårt secret och våre sampt Sveriges rikets respectivè förmyndares och regeringens underskrift bekräftat. Datum Stockholm den 27 aprilis anno 1635.

Gabriel Oxenstierna	Jacobus De La Gardie	Carl Gylldenhielm
Gustaffsonn	Sveries riks marsk.	Riks ammiral.
Sveriges drättz.		

Pär Sparre
uthi rikscantzlerens stelle.
m. pr.

Carl Bonde
i r. skatmestarens stelle.

Nils Nilsson.

95. Förmyndarstyrelsens resolution på Norrmalms borgmästares och råds förfrågningar. Stockholm den 13 maj 1635.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Söndrigt sigill (se under N:o 93) mellan texten och underskrifterna.

H. k. M:tz nådige förklaringh oppå de puncter, som borgemästere och rådih på Norre malm hafve inlagt. Actum Stockholm den 13 maii år 1635.

Till det första. Effter h. k. M:t hafver nådigst förordnat, att Norremalm skall häreffter stöta tilhopa i ett *corpus* medh staden, hvarföre, på det de personer, som hafve tient på mallmen länge för

rådmän och litet eller intet haft derföre, måge niuta sin tjenst något tillgoda, unner och efterlåter h. k. M:t dem nådigst att sittaa fri, oss till en behageligh tidh, för all inqvarteringh och dagsvercker.

Till dett andra. Effter som h. k. M:t befinner godt, att en kämnärs rätt *continue* må hållas i Norre förstadh, derföre så skall årligen af Norre förstadz invånere valde blifva två, som kämnars rätten dersammestädes betiäne, och de andre två rådz kall i staden bekläda kunne.

Till det tridie. Hvilken som sålunda till samme tienster lagh-ligen vald, kallad och för tienligh pröfvadt varder, skall vedh pen intet understå sigh det nästfölliande året derifrån att undraga och ändskylla.

Till det fierde. Staden skall ingen macht eller tillståndh hafva någon inqvarteringh eller annedt besvär på förstaden att lägga förutan de rådz personers vetskap och consens, som af förstaden förordnade äre medh staden derom att deliberera.

Till det fempte. Alle de köpmänn i förstaden boende, som handle eller handla vele medh kostbare och fine varur, skole flöttia in i staden och der deres köpenskap drifva. Män höckrare och de, som medh gement grofft kläde och annadt småt kram af ringa värde mångla vele, tillåtes dett att drifva i förstaden.

Till dett siette. Den borgemestere, som för förstaden förordnad är eller här effter blifva kan, vill h. k. M:t, att han för särdeles orsaker skuld skall hafva sin boningh och hemvist uti förstaden.

Till det siuende. Alle taxeringer och ålagor, som här effter ske på förstaden, skole ske *secundum æquum et bonum*, och som man i tull-, vågh- och licent-böckerne finner hvars och ens handel och trafiquerande kan vara stor till.

Till yttermere visso är detta medh h. k. M:tz secret och h. k. M:tz sampt Sveriges rikets respective förmyndares och regerings underskriftt bekräftadt. *Datum ut supra.*

Gabriel Oxenstierna
Gustaffsonn
Sveriges drättz.

Chlas Christersånn
Hornn
I rigs marskens stelle.

Clas Flemingh
i r. admiralens stelle
m. pria.

Pär Sparre
uthi riks cantzlerens stelle
m. pria.

Carl Bonde
I r. skatmestarens stelle.

Nils Nilsson.

96. Förmyndarstyrelsens interimistiska konfirmation på stadens privilegier. Stockholm den 15 maj 1635.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
— Sigill (se under N:o 93), mellan texten och underskrifterna på sid. 1.

Vi underskrefne Sveriges rikets respective förmyndare och regering, göra vitterligt, att h. k. M:ts, vår allernådigste utkorade drottning och arffurstinnes tro män och undersåtare, borgemästare och råd h. k. M:ts stadh, hafve hos oss låtidt anholla om confirmation opå bemälte stadz privilegier, som af framfarne konungar gifne, så och af h. k. M:tz nu sidst regerande, glorvärdigst i åminnelse, confirmerade äre, efftersom sielfve privilegierne och confirmationen *in originalia* thet utviser, så, emedan alle sådane confirmationer till högstbemälte h. k. M:ts myndige år och angående regering opskutne äre, hafve vi fördenskuld them thenne vår attestatation, att the sådan confirmation i rättan tidh sökdth hafve, utandtvardat och på h. k. M:ts vegner them vid förbemälte stadz privilegier, såsom the i bokstafven inneholla, till des om confirmationen, som förbemäldt är, sökias kan, här med stadfäste och bekräfta veladt. Der alle, som vederböre, vedte sig effterrätta. Till yttermere visso är thet med h. k. M:ts secret och våre händers underskrift bekräftadt. *Datum* Stockholm den 15:de maii anno etc. 1635.

Gabriel Oxenstierna
Gustaffsonn
Sveriges drättz.

Chlas Christersånn
Hornn
I r. marskens stelle.

Clas Flemingh
i r. admiralsens stelle
m. ppria.

Pär Sparre
uthi rikscantzlerens stelle
m. ppria.

Gabriel Oxenstiern
frihärre till Möreby och Lindhålm
S. r. skattmästare.

Nils Nilsson.

97. Förmyndarstyrelsens bref om tidigare privilegiers inlämnande till den 21 maj. Stockholm den 22 februari 1636.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref.*
— Sigill (se under N:o 93) på sid. 4, där det tjänat till försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till borgmästare och råd. Därunder antecknad: *Ankommit den 7 martii 1636 samt Blef upläsit den 12 martii.*

Christina, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vändes uthkorade drottning och arffurstinna, storfurstinna till Finland, hertiginna uthi Estland och Carelen, fröken uthöfver Ingermanneland. Vår gunst och nådige benägenhet medh Gudh alzmechtigh tillförenne. Effter dedh, trogne undersåtere, bårgmästare och råd i Stockholm, vi befinne nödigt att convocera städerne i riked effter vår dem för detta gifne resolution till den ända att öfversi deres *privilegia* och sedan stadga, hvadh vi skäligh pröfve och dem till oprettelse och tillväxt lända kan, hvarföre befale vi edher här medh nådeligen, att I medh nöijachtigh fullmacht, så och alle stadzens *privilegia* hit affärde till den 21 *mai* nästkommandes en bårgmästare och en bårigare ifrån eder stadh, så lagandes, att de *præcise* till föreschrefne dagh måge här stadde vara. Här I eder effterrätta velen. Edher Gudh alzmechtigh nådeligen befalandes. *Datum* Stockholm den 22 *februarii* anno 1636.

Högstbemälte h. k. M:tz sampt Sveriges rikets respective förmyndare och regering.

Gabriel Oxenstierna Gustaffsonn Sveriges drättz.	Jacobus De La Gardie Sveries marsk.	Carl Gylldenhielm Riksammiral.
--	--	-----------------------------------

Axell Baner
i rikets cancelärens stelle.

Gabriel Oxenstiern,
frihärre till Möreby och Lindhålm
S. r. skattmästare.

Nils Nilsson.

98. Förmyndarstyrelsens privilegiebref. Stockholm den 10 mars 1636.

Original i Stockholms rådhusarkiv, på pergament, skuret i vanligt pappersarkformat, 20 sidor, hvaraf 16 med text; svarta skinnpermar med guldpresning (på framsidan riksvapnet, på baksidan Rättvisan med våg och svärd). Stort rikssigill i vidhängd träkapsel, skinnklädd med guldpresningar.

Vi Christina, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes utkorade drottningh och arffurstinna, storfurstinna till Finlandh, hertiginna uti Estlandh och Carelen, fröcken utöfver Ingermanlandh, göre vitterligit, att, effter våre trogne undersåtere, oss elskelige borgemästere, rådih och menigheten i vår hufvudstadh Stockholm, hafve underdånigst presenterat oss deres *privilegia* och friheter, som de af våre förfäder, framfarne Sveriges konungar och regenter, bekommet hafve, ödmjukeligest af oss begärandes, att vi dem samme deres välfångne *privilegia*, fri- och rättigheter nådigst confirmera och förbättra vele, så, aldenstundh de hafve så på sine egne som sine effterkommendes vägnar lofvadt och tillsagdt att vela bevisa oss och Sveriges crono all huldhhet, trohet, hörsamhet och underdånigh lydno, vårt och ricksens gagn och vällferdh alltidh söekia, skada och förderf effter ytterste macht och förmögenhet afvärria och oss derom i tidh tilkänna gifva och sigh i alla måtto så förholla, såsom trogne och redelige undersåtere ägner och bör, dy hafve vi deres underdånige begäran såsom på godh skäl funderad nådigst optaget och dem bemälte deres *privilegia* icke allenast här medh confirmera och bekräfta, utan ock, så mycket nu ske och vår stat tillåta kan, af gunst och nåde förbättra veladt, och det uthi effterfölliande puncter.

1. Först gifve vi borgemästere och rådih i Stockholm macht och myndighet medh vår städtholleres inrådande att förekomma och råda böther, på hvadh som emot lagen och stadzens välfångne *privilegia* eller gode seder ske och inslika kan.

2. Där ock någre saker för rätta andragas och förekomma kunne, som ingen klar lagh på finnes, då måge borgemästere och rådih effter samvete och bästa kunniste sine dem slita och afdömma; jämväl ock hafva macht och myndighet utan videre förfrågan att straffa låta dem, som för lönskoläger, snatteri och annat slikt, som ey går lif an, anklagade och der till bundne varde, så vida att

sådant icke sträfvor emot ricksens constitutioner eller är våre regalier i någon mätto præiudicerlige.

3. Ingen skall må vädia ifrån stadzens rådhestufvu till vår konungslige hoffrätt, medh mindre sacksens capital sikh öfver trihundra daler extenderar. Och den, som ifrån rådhestufvun till hoffrätten vädier och saken förlorer, skall vara skyldigh att gifva till staden så myket, som han elliest hade igen att kräfia, om han vunne, nembligen fempton daler. Ey må heller någon vädia ifrån kämnärstufvun under samtlig rådet, medh mindre sikh sacksens capital till trettijo dalers värde æstimeras kan.

4. Mädan ock för en magistrat intet skadeligere är än föracht och sidovyrndingh och intet nyttigere än all behörligh respect och autoritet, derfore vele vi, att borgemästere och råd hälle sielfve deres kalls och embetes myndighet i acht och ära. Och den, som dem icke effter deres ståndh tilbörligen respecterar och vyrdar, utan någon sidovyrndingh och vanheder i någon mätto tillfogar, den skall dragas för rätta och, som lagh och deres förre privilegier förmå, utan anseende till personen straffad blifva.

5. Och effter staden intet kan vara utan visse upbörder, af hvilcke embeten måge blifva medh skäligh besoldningh effter embnet försorgde och andre stadzens byggninger och börder till dess nytta, förkofringh och heder uppeholdne, så hafve vi nödigt befunnet uti desse våre privilegier att klarligen beskrifva och här införa låta de visseste inkomster, som staden årligen skall hafva att upbära. Och fördenskuld privilegiere och unne vår stadh Stockholm: Först all ingäldh och ränta, som den af older räntat hafver, än räntar och här effter förmeras kan, det allenast undantagandes, som i förledne tider af våre förfäder, Sveriges konungar, för särdeles skäl skuld staden kan afhändt vara. — 2. Unne vi nådigst staden Norre- och Södremallm medh Åsöne¹ samt Södreström medh alle de qvarnar och fiskievärcken, som deruthi emillan staden och Åsöne bygde äre eller här effter byggias kunne. Desslikest all den ränta och rättighet, deraf går eller med skäl gå kann, såsom är tull och rättighet af qvarnerne, strömpeninger, dagsvärcken af södremallmboerne, tomtöron, räntor af lanen och andre fiskeri. — 3. Vele vi ock här medh nådigst igengifva och restituera till stadzens hospital Danvicken dess miölqvarnar, strömmar och tilhörige torp aldeles oturberad att niuta medh förre vilkor och frihet. — 4. Måge de ock fiskia medh deres noth och näther

¹ Åsöre står konsekvent i stället för Åsöne.

på våre och cronones strömmar och vattn effter deres gamble privilegiers lydelse, så vida dem det för detta hafver tillåtet varit. — 5. Alle våge- och tunnepeningar, som i staden falla kunne. — 6. Alle sacköron och böther, som på stadzens rådstufvu för hvariehanda brott, förseende och underslef skuld afdömmas, jämväl ock de, som af vår konungslige hoffrätt approberade blifva, doch oss alle högmåls saker såsom ock målsäganden sin rätt förbehollin. — 7. Unne vi staden uti tolagh af allt inkommande godz, fremmandom eller inländskom tilhörigt, en daler *pro cento*; *item* af allt utgående, så väl koppar som andre varur, inge undantagendes, en half daler af hvarie hundra. — 8. Half accis af allt slakteri här i staden och på mallmerne. — 9. En halfpart af alle backungnspeningar, som falla i staden och på mallmerne. — 10. Half accis af allt öl, som så väl i sielfve staden som på mallmerne och in om stadzens jurisdiction bryggias, effter som det ock för detta uti konungh Gustafs den förstes (:saligh hos Gudh och höglöfligh i åminnelse:) tidh staden hafver effterlåtit varit¹.

6. Efter ock privat personer och borgere, som häster eller boskap hafve, bruke stadzens mulebeth och utmarck och doch likväl allt här till intet derföre till staden gifvet hafve, så vele vi ock det här medh således hafva förordnat, att årligen den 14 *aprilis* skall blifva offentlig i stådthollerens och rådz nampn förkunnadt allom dem, som sommaren öfver vele holla häster eller boskap på stadzens utmarck, att de till den 20 *aprilis* gifve sigh an hos mallmfougden, låtandes antäckna, huru många häster eller kor de vele hafva gåendes, och skole så gifva för hvar häst en daler, för hvar oxen tre marck, för hvar ko två marck och för ett ungt nöth tolf öre och halfparten strax lefverera till mallmfougden, den andre halfparten skole de utgifva till den 20 *octobris*. Gifve ock elliest borgemästere och råd h macht att förhöija förbemälte rättighet effter tidzens lägenhet och stadzens tarfver.

7. Där ock uti framlidne tider är någon på mallmerne och stadzens utmarck så stor platz inrymbd, att han hafver giordt åcker, trögårdh eller humblegårdh oppå, då skall sådan platz medh sin bredd och längd inskrifvas i stadzens tänckiebok; såsom ock der någon här effter begärer att byggia gårdh eller optaga någon platz till trögårdh eller humblegårdh, då skall sådant ske medh vår stådthollerens eller fougdes och samptlige rådz minne och tillståndh och det allt medh sine omständigheter flitigt antäcknas.

¹ Se ofvan sid. 50.

Ock skall han gifva staden årligen af mallmgården tomtöron, effter som rådet finner skäligt, och af trägården eller humblegården, effter som den kan vara godh och nyttigh till, och der han sigh förkofrar, att då stadzens inkompst förbättras. Där ock den, som gården optaget hafver, vill honom försällia igen eller förpanta, då skall det ske å rådstufvun och medh rådets vettskap, och hafve så rådet macht och største rätten den att inlösa, effter som ock alle hus och byggninger, som å stadzens tompter opsatte äre, borgemästere och råd h fram för någon annan först hembjudas skole. Män sällies antingen gårdh, träbyggningh eller tomt åt någon annan, då skall köparen gifva deraf den trettijonde pening staden till enskiptes.

8. Staden skall niuta och behålla vågen, kläde- eller packhuset, sine bodar, källare, hus, gårdar, tompter, torn och all den fordel, deraf här till plägar falla och ökas kan. *Item* skall ock staden niuta och beholla ström- bro- påle- och bompeninger effter en sådan ordningh, som föllier: Hvar skuta eller båth, som löper genom strömmen op eller neder, och kädian allenast löses op före, gifve fyre öre; hvar skuta eller båth, som bron vindas op före och löpa neder, gifve tolf öre; hvar skuta, som går op före, antingen hon är olastad eller af sex å 8 lästers ladningh, skall gifva för brons upvindningh och stadzens tågh, som hon vindas op medh, tiugu öre. Män är hon af större ladningh, till 12 å 16 lästers godz, gifve då för ett tiuckare tågh och brons upvindande tiugu fyre öre, och tolf öre, när sådane farkoster nederlöpa. Och skole de, som vederbör, vara skyldige hvar och en utan oppeholdningh att op eller neder låta.

9. Alle fremmande skep och skutor, som läggia till bron östan till, gifve af hvarie tijo lästers rum i påle- och bropeninger en daler. Alle inländske, som liggia medh deres skepp och skutor östan eller västan till bron, gifve för hvarie tijo lästers rum sexton öre. I lika måtto unne vi ock staden bompeningerne af den store och lille bomen östan till, och skole niuta af hvart skep, der släppes in igenom bomerne, en daler och annat slikt, när de utsläppas. Män är det någon krägare¹ eller skuta, som ut eller in släppes, som bär öfver sex läster, gifve en gångh ut tolf öre.

10. Vi hafve ock nådigst effterlåtet staden sin källare och dertill undt borgemästere och rådet årligen accisfrihet på femtijo åmer renskt vin, sexton piper spanskt och trettijo oxehöfde franskt vin, och hvadh der af kan falla till vinst af de dricker, som op-

¹ Se noten sid. 168.

köpes och inlägges medh borgmästares och rådz capital och peninger, vändes till deres enskylte gagn och bästa.

11. Efter ock, ehuru stor staden är, doch likväl få finnas, som draga stadzens tungo, söckiandes allahanda utflychter under åtskillige prætexter, så, på det stadzens förmän så väl som andre måge vetta, hvilcke och huru vidt hvar skall niuta någon frihet, då vele vi det således förordnat hafva: Alle, som byggie och bo i staden eller på mallmerne och drifva borgare näringh medh köp- och sälliande eller medh handtväreck och arbete, det vari sigh frällsesmän, borgare, cronones enskylte eller och adelsmans tienere, skole utan åtskillnat draga stadzens tungo och börda, hvar effter sin rådih och ämbne; såsom ock alle, som inom stadzens jurisdiction sigh förse och något bryta (:doch adelen undantagendes uti de saker, som rättegångs processen dem särdeles frikallar:), vara stadzens rätt undergifne och ingen undanflycht eller försvar hos androm hafva. Adelen sielf, som sine hus hafver i staden eller tiäne oss till hofva, skole vara fri för stadzens tunga effter deres privilegier. Män sitter någon, som brukar borgerligh näringh, i deres hus eller gårdar, han skall såsom en annan borgare svara till all skatt och rättighet, besvär och tungo effter vår ordinantzies lydelse. Alle andre våre tjänare, som ey hafve frällse eller äre under adelige privilegier begripne och doch äre virekeligen i cronones dagelige tjenst och i ordinarie staten införde, skole niuta frihet för skatt och skuld, medh mindre de jempte vår tjenst bruke uti sine hus någon borgare näringh, på hvilket fall de ey mindre än andre borgare till stadzens besvär svara skole. Och skall ingen må bo i staden eller på mallmerne och holla eld och rök eller bruka någon borgere näringh medh handel och vandel, gärningh och embete, medh mindre han först vinner burskap och giör sin borgerlige edh och sedan sätter sigh husligen nedh i staden eller på mallmerne och svarar medh andre borgere till borgare tungo och besvär effter sin förmågo.

12. Alle de, som å landet eller i andre städer bo och sine egne hus här i staden hafve och inge frällsesmän äre, skole deraf gifva årligen staden sin rättighet, hvadh heller de dem till frällsesmän, cronones tjänare eller andre, eho de ock hälst vara kunne, förhyre och utleije. Och skall hvar och en, som i staden och på mallmerne byggie och boendes äre och någor borgerlig näringh bruka, holla tilbörlich vacht och vård. Män frällsesmän och de, som våre och cronones enskylte tjänare äre, måge effter en tilbör-

ligh tax på deres hus och gårder gifva antingen hvar år eller en gång för alla en viss pening till att underhålla vacht och vårdh medh, så ock de personer, som all orenlighet för deres hus och gårdar utföra skole, hvilcken utgift ey skall framdeles hvarcken deres välfångne privilegier eller dem lända till något *præiudicium* eller derhän uttydt blifva.

13. Beslås någon anten att föra orenlighet, jordh, dyngia, barlast eller annat slikt på gaturne, bron eller utom bron, hampnen till skada och uppfyllningh, då skole de igenom stadzens tienere tilhollas att ränsa hampnen, bron och gaturne igen och föra sådant af vägen, såsom ock föras på kämnärs cammaren, hvarest de förste gången skole böta sex lodh sølfver, staden till enskiptes, och sådan, hvar gång de återkomma, dubbelt mera.

14. Ingen skall tillstädias i vår stadh Stockholm eller på mallmerne att bruka någon borgerligh näring antingen medh köpenskap, gärningh och embete, förr och medh mindre han hafver efter Sveriges lagh vunnet burskap och giordt på rådstufvun in för fougden, borgemästere och råd sin borgare edh. Befinnes någor att köpslaga, för än han således hafver vunnet burskap, hafve förgiordt half sin köpenskap, hälftone till staden och helftone till köpmanegille, och der till fyretijo lodh silfver, staden till enskiptes. Är det ock gärningsman, hafve förgiordt det, han arbetade, halft till staden och andre hälftone till sitt embetes gille, och der till tijo lodh silfver, staden till enskiptes, och der hälle borgemästere och råd starck hand öfver.

15. Ingen må tillåtet blifva att hafva burskap i tvenne städer. Ey skall heller någon, antingen byaman eller å landet boendes, fördrista sigh att resa emillan marknadztider och utprångla sine varur hos adelen eller någon annan, utan hvar och en förfoge sigh efter hållin marcknad till den ort, han hemma är. Ho annorlunda gör, straffes som för annadt landzköp efter lagen.

16. Såsom lagen förbiuder, att ingen må flere embeter oppeholla eller idka än enahanda gärningh och ingen annan köpslagan, så vele vi det ock här igenhemptat hafva och strengeligen befale borgemästere och råd att hafva der ett flitigt inseende uti, att ingen embetzman brukar någon köpslagan, ey heller köpmän något embete, utan hvar låte sigh medh enahanda näring åtnöija och drifve der medh så mycken större flit och alfvar. Och på det uti köp- och sälliande må väl och skickeligen tillgå, då vele vi, att all handel och vandel skall efter andre nampnkundige och

florerande städers bruk delas iblandh borgerskapet, så att hvar vet sin visse handel, på det den ene icke förtager den andra sin näringh.

17. De handtvärckere, som här till hafve nutit någon frihet för borgerligh tungo och besvär, hvadh heller han i staden eller på mallmerne boendes är, medh dem skall hollas och procederas effter stadzens för detta vällfångne privilegier. Där ock någre hafve på orätt berättelse förvärfvadt sigh framfarne konungers frihetz bref, som staden till skada och förfång lända, då vele vi, att der medh effter den 7 punct i salig konung Gustaffs den förstes privilegier, år 1557 gifne, hollas skall¹.

18. Ingen bofast borgare skall insättias för någon gäld, så länge han förmå betala, såsom ey heller någon borgare föras i vårt häckte för någon missgärningh skuld, utan det är *crimen læsæ maiestatis*. Blifver någon elliest medh någon missgerningh beslagen, han må sättias i stadzens häckte.

19. Såsom det är stadzens prydnad och invånernes gagn och fordel, att faste och varachtige hus och våningar i staden upbygde blifva, så vele vi här medh stadgat hafva, att inge gemene ständelvercks hus eller träbyggninger måge här effter i staden bygde varda af ett eller annadt ståndh, utan den der någon tomt in i staden äger, som antingen helt obygd eller medh träkyffen bebygd är, den skall vara förplichtad innan en viss, af stådtholleren, borgermästerne och samptlige rådet förelagdan termins förlopp medh fast stenhus att bebygga. Ho det ey vill eller förmå, skall sällia sin rätt till den, som bygga vill, eller mista en tridingh deraf, hvilcken tridingh skall vara under staden förfallen, och han sedan hafva macht antingen att försällia tompten till den, som bygga vill, eller ock sielf bebygga henne till stadzens bästa och då betale allenast två triedelar effter mätesmanna ordom. Vill ock någon anten nederrifva sitt hus och det annorlunda förbygga eller ock bygga något af nyo på köpt eller nyligen optagen tomt, då skall han sådant gifva borgemästerne och stadzens byggmästere tilkänna, hvilcke medh två af rådet och någrannerne skole skåda den gamla byggningen, så ock öfverväga den, som äganden af nyo vill opsättia, och föreläggia honom bredd och längdh, huru byggias skall, så att borgarenar icke sker förnär och emot lagen. Bygger någon annorlunda, han skall nederrifva byggningen igen och böta sextijo lodh silfver, staden och målsäganden till tveskip-

¹ Se ofvan sid. 50.

tes. Så skall ock ingen hafva macht att intaga och bebyggia tompter i staden eller på mallmerne, medh mindre han der till borgemästares och rådztillståndh hafver, vedh both, som sagt är, staden till enskiptes. Så skole ock alle de, som prætendera och sigh beropa på någon häfd, skäl- och lagligen bevisa, huruledes de dertill kombne äre. Och den, som finnes medh olaga fångh någon jordh eller hus possidera, sådant då qvitt gånga, och vari det sådan oss och staden hemfallit till tveskiptes.

20. Ingen gångande embetsman skall lidas å landet närmere Stockholm än på fyre mil (:doch de undantagendes, som vedh Stecket och Vaxholmen boendes äre:), utan ho sit embete hos almogen drifva vill, drage in i staden och vinne burskap, sigh der nedersättiandes och oppehollandes stadzens rätt, som sagt är, och hafve sådan macht att arbeta åt almogen hemma i staden eller å landet, enär han fordrader och begärader varder. Doch, på det någon ordningh härmedh vara motte, då skall det så hollas, att, när någon embetsman af bonden fordrad blifver, skall han gifva sin olderman derom tilkänna och draga uth medh hans vettskap och ey elliest, veder both två daler till embetet, så offta han dere-moth bryter. Finnes någre embetsmän å landet, som medh gärningh löpa byar emillan närmere staden än fyre mil (:ofvanbemälte icke här under förståendes:), och icke i staden hafve vunnet burskap, den, ehvars pass och försvar han hafva kan, skole embetsbröderne i staden hafva macht att opsökia, deres gärningh, som under embetet förbruten, borttaga, och vari vår fougde och befallningsman förplichtad att hielpa och bistå dem, och der de ey sielfve förmå fånga honom, då tage vår fougde honom fatt och hafvan för laga tingh, der han skall böta häradet och embetet fyretijo marck till tveskiptes, och vari sedan, hvar gångh han återkommer, dubbelt both.

21. Vi hafve ock nådigst undt vår stadh Stockholm att besökia alle städer och lofgifne hampner i Norrlanden medh deres köpenskap der att handla medh borgerskapet, män ey medh ländzmän och bönder, effter som vi ock i synnerhet Stockholms stadh der medh hafve privilegierat, att alle de städer, som i Väster norrlanden bygde äre, skole vara förplichtade utan någon insago att segla medh deres skutor och godz på Stockholm allena, män de städer, som liggia på Österbottns sida, på Stockholm och Åbo effter ordinantziens lydelse, och inge annorstädes. Och skall härmedh allom förbudet vara att drifva någon köpenskap, liten eller

stor, å landet kringh om Stockholm eller uti olaga hampner eller ock understuckin handel eller förköp i staden och på mallmerne. Ho det gör och der medh beslagen varder, skall hafva förvärckadt godzet, som han medfarer, och der öfver böta fyretijo lodh silfver, staden till enskiptes.

22. Mädan ock allment klagas öfver det store sveck och bedrägeri, som brukas emillan köparen och sälliaren medh orätt betzmans vicht och mål, hvarföre gifve vi ock här medh borgemästere och rådh tillståndh att låta upsättia i staden och på mallmerne antingen på torget eller annan beqvämblig platz ett särdeles mål- och vågehus, der som allahanda godz och varur, som medh vicht och mål förhandlas skole, kunne medh richtig vicht och måltynna och af stadzens edsvorne män vedh hampnerne eller på torget vägas och mätas till den, som det köpa vill. Såsom ock skole borgemästere och rådh låta föra all sallt fisk, som i staden till salu kommer eller här uplagd varder, på Packartorget, der att besichtigas, packas och cirkelas, för än något deraf sällies och upköpes. Finnes der sveck och bedragh under eller godzet förderfvat, då skall det strax confisceras och föras till hospitalet eller, der det allt för elackt är, kastas i siön, att ingen dermedh må bedragen blifva.

23. Intet godz, litet eller mycket, må eller skall inlastas vedh bomen, vedh fyretijo marck straff och godzets förbrytelse, staden till enskiptes. Och skall allom förbudet vara att opläggia tiära i bodar eller annor rum i staden, ved fyretijo marck straff tillgiörandes, utan hvar före sin tiära uti tiäreboderne vedh Södre malmsborgen, som af older dertill opbygd är.

24. Allt det godz, som västan till ankommer, skall der uplastas och föras till stadzens vågh eller den ort, som det sigh bör, vedh arbitral straff tillgiörandes. Sammaledes skall ock det godz, som östan till ankommer, der uplastas. Doch adelens och privilegierade städers rätt oförkränckt, såsom ock de undantagandes, som på fiskeri resa eller op i Mälaren löpa och medh fisk handla.

25. På det borgerligh seglation, handel och köpenskap må tillväxa, vele vi här medh stadgat hafva, att inge borgere skep eller farkoster, store eller små, skole här efter till vår och cronones dienst tagas i beslagh eller arrest, medh mindre högste nöden det fordrar, och då icke utan skäligh betalningh; ey heller borgernes siöfolck, fremmadt eller inländskt, medh borgare tungo besväradt blifva, så vida det ingen borgere näringh drifver.

26. Intet fremmande skep skall må frachtas, för än de skep, som borgerskapet tilhöra, hafve sin fulla last.

27. Intet förbudh skall ske i vår stadh Stockholm på ut-skeppande af victualpertzeler, eller ock staden blifva medh någre särdeles ålagor besvärad, medh mindre det ock sker och pålägges andre våre städer i riket.

28. Staden Stockholm skall ock medh inqvarteringar och andre slike besvär, så mycket ricksens tarf tåla och möijeligt vara kan, lisad vara; allenast skall uti staden hollas visse och offentlige taverner och gästgifverehus, så många tarfven fordre, der den resende man, som till staden ankommer, kan tillända, och hoff-tjänare, som här alltidh eller offta vistas moste, förskaffas logementer och kvarter på mallmerne, eller, der de i staden liggia vele, då betale värden för logement, kost och annadt slikt.

29. Och ändock staden är skyldigh effter dess förr gjorde löffte, att holla oss och cronan årligen ett hundrade sextijo bässmän, män mädan borgerskapet der igenom mycket aftager och försvagat blifver, hafve vi nådigst honom så vida der medh förskona velat, att han allenast här effter må, medh mallmerne, årligen ett hundrade duglige män till vår och cronones tienst vederredo holla.

30. Uthi kyrckoherde valet hafve vi nådigst undt staden den rätt, att de måge medh bispens ja och samptyckie någre qualificerade personer vällia och oss dem medh stadzens och bispens bref præsentera, af hvilcke vi sådan en utkesa och till kyrckoherde confirmera vele. Och hafve vi nådigst tillåtet, att Lofö kyrckia medh all kyrckioherde ränta och rättighet här effter må lyda och liggia till Stockholms stadz kyrckia, och Sollna kyrckia, som derunder för detta legat hafver, vederkännas medh dess kyrckoherde ränta och rättighet under oss och cronan igen.

31. Om lägerstäder och griffter i kyrckone gifve vi borgemästere och rådih macht och tillståndh derutinnan att moderera och stadga, effter som skäligh är och lägerstaden kunne vara gode och de personer, som dem begäre, förmögne till.

32. Borgemästere och rådih skole hafva flitigt upseende der medh, att ingen äncklingh eller änckia må träda till annat gifte eller af predickestolen afkunnad blifva, för än de sine barn, eller hvadh erfvinger de hälst hafva kunne, sitt laglige arf afvettradt hafve. Giffter sigh någon förr, vari då borgemästeres och rådiz arbitralstraff underfallen.

33. I synnerhet skole borgemästere och rådih antaga sigh

fattige änckor sampt fader- och moderlöse barns sak, som i staden, på mallmerne och under stadzens jurisdiction finnas kunne, görandes en godh ordningh till deres uppehälle, såsom ock strax effter deres slächts dödelige afgångh förordna och sättia öfver dem gode förmyndare, som deres redeligen kunne förestå, icke låtandes någon (:privilegierade personer undantagendes:) att inventera, skiffta och dela något arf utan borgemästeres och rådز vettskap och förmyndernes bivistan, under hvilckes nampn skall antäcknas och ett inventarium göras, erfvingerne till effterrettelse, på allt, både löst och fast, som den döde effter sigh lempnadht hafver. Och niute staden sådan den tijonde peningh af allt det, som utur staden ärfves.

34. Intet contract eller testament skall göras och uprättas, medh mindre laglige vittne deröfver kallade blifva och stadzens *secretarius* contractet eller testamentet, sådan det förseglat och tillycht är, utanpå ryggen medh egen handh och signet verificerar, såsom ock i stadzens tänckiebok intäcknar, när sådant giordt och skedt är. Hwadh elliest något contract eller testament görs, då vari det krafftlost och af intet värde; dock detta så till förståendes, att ingen må emot *testatoris* villia si och läsa testamentet.

35. Där sigh ock tilldrage, att någon i staden eller på mallmerne utan hustru och barn sampt närskylde blodzförvandtere igenom döden affölle *ab intestato* och utan någon särdeles sin sidsta villies disposition, och hans ägodelar således effter honom leffdes, förordne och stadge vi, att, der innan år och dagh eller femptijo och två veckurs förlopp *a tempore mortis* ingen *verus hæres* framträdde och sigh angofve, skole då effter lagh alle den dödes ägodelar och peninger vara förfallne, halfparten till vår *fiscum* och andre halfve delen till staden. Män der någon innan bestämbdan tidh till sådant arf sigh angofve och nogsampt beviste sigh rättmäteligen vara der till arffallen, må han utaf samme arf vara delachtigh. Där ock någon, emädan den döde lefde, hafver bekändt sigh vara medh honom i skyldskap och *per consequens* berättigad till de ägodelar, som den döde vorde effter sigh lempnandes, densamma skall innan natt och år förskaffa sigh nögachtige skäl och bevis, att han till arfvedt lagligen berättigad är, och i medlertidh stella staden borgen för den tijonde peningh. Dessförinnan skall hela arfvet till sacksens ändtlige utförande stå i qvarstadh hos staden. Män de personer, som bastarder och af en oächta sängh födde äre, dem kan ingen arfvedel tillåtin varda, utan komme, effter som lagh säger, en half del af detsamma oss och den andre

halfve delen staden till. Och der oss någon jord eller hus till danarf tillfaller, då unne vi staden att lösa det till sigh efter gode mänsns verderingh, hvilcket sedan till staden lyda skall, och hvad deraf går, komma i stadzens kista; eller der det icke vore proufiterligit, då må det medh vår stådtholleres, borgemästeres och rådetz samptlige godtyckio och beackningh sällias till en borgare, som gör staden sin rättighet deraf, män ingen annan.

Allt detta föreschrifne hafve vi denne gångh för skälige orsacker skuld för en nödtorft erachtadt vår stad Stockholm *provisionaliter* och interimsvi medh att benåda. Vele frambeles, enkannerligen vedh våre myndige år och angående regeringh, låta oss videre stadzens vårdande ärender, förkofringh och upväxt medh särdeles konungslige nåder vara befallat och då desse *privilegia* ytterligere öfversi och, effter som tidzens lägenhet då fordra kan, accommodera och förbättra. Vi vele fördenskuld, såsom ock här medh biude och befalle alle våre stådthollare, fougder och befaldningsmän sampt borgemästere och rådmän och andre stadzens embetzmän, så väl som menige borgerskap och alle andre, som vistas och bo i våre städer, att de effterkomme och holle, hvadh härutinnan förmällt och af oss stadgat är, rättandes sigh i alla måtto der effter, och att hvar och en effter sitt ämpne och macht holler handh deröfver, så kärt dem är vår vrede och ogunst att undfly. Till yttermere visso hafve vi detta medh vårt konungslige secret försegla och medh våre och Sveriges rikets respective förmyndares och regeringens underskrifft bekräfta låtit. Som är gifvet och skrifvet på vårt konungslige slott Stockholm den tijonde *martii* år efter Christi börd ettusend sexhundra och på det trettionde siette.

Gabriel Oxenstierna	Jacobus De la Gardie	Carl Gylldenhielm
Gustaffsonn	Sveriges rikets marsk	Riks ammiral
Sveriges dråttz		

Pär Sparre
uthi rikets cantzlerens ställe
m. pra.

Gabriel Oxenstiern,
frihärre till Möreby och Lindhålm
S. r. skattmästare.

Nils Nilsson.
Secret: regius.

99. Förmyndarstyrelsens tillägg till 1614 års handelsordinantia.
Stockholm den 20 november 1636.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Märke efter det bortfallna sigillet mellan texten och underskrifterna, på sid. 4. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* II, sid. 65 ff.

Vi Christina, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes utkorade drottning och arffurstinna, storfurstinna till Finland, hertiginna uthi Estland och Carelen, fröken uthöfver Ingermanneland, göre vitterligit, att, endoch våre förfäder, framfarne Sveriges konungar, enkannerligen vår salige högdärade käre herrfader, christelig och lofvärdigst i åminnelse, hafve vinlagdt sig om att fatta seglationen och commerciernes gång uthi sitt rike och dess underliggande provincier till sine landz och städers tillväxt och förbättring och till chronones intraders förökning och fördenskuld esomoftast stadgadt och ordinerat, effter som enkannerligen *anno etc.* 1614 der öfver en serdeles köphandels ordinance är utgången, lickväl hafver sådan deres gode och hellsosamme intention alltid blefvedt af en parts egennyttighet contraminerat, och hvad som en och annan understundom är blefvet i en godh mening efterlåtet, icke annars uthslaget än till fremmandes vinst och våre inkompsters förminskelse; serdeles befinnes, att den norrlendske seglationen, som nu en kort tid är begynt att brukes och nyttias af fremmande, och den de städer, som ligge norr om Stockholm och Åbo, bruka utländes, lithet gagnar våre städer och land, men helt förderfver våre förnembste städer, som riket hafver att lita oppå, förordsaker allehanda underslef och flärd i tullarne och gifver oss dess föruthan inthedt ringa eftertenckiande, löper och helt emot de rätter och privilegier, som desse våre hufvudstäder i Sverige och Finland på funderade äre. I lika motto är den utlendske seglationen, som på och ifrån Süder telge går, denne vår residentz stadh Stockholm till stort men och Telge sielf (:som alltid blifver sig likt:) till ingen eller ringa förbättring, hvarföre hafve vi icke allenast i förledne sommars på det möthe här hölts¹ der öfver communicerat med de närvarande ständer, men enkannerligen ställt dette ärendet i rådslag med vårt ellskelige riks råd och efter saksens noga öfvervägande med deres råd gott och rådhsamt befunnedt att förekomma och afhielpa sådan oordning och riksens skada. Och för den skuld

¹ Utakottsmöte i Stockholm i juni och juli 1636.

provisionabiliteter och till bättre underrättelse stadgat och förordnat på sätt och vis, som följier:

1. Först skall till vår vidare förordning och förändring den norrländske seglationen stellas efter gammal sedh och Stockholms *privilegia* och ingen fremmande, han vare utaf hvad nation han vill, understå sig efter denne dagh att segla med något godz på någon stadh, hamn eller ort, som ligger nordan om Stockholm och Åbo på västre eller öster sidan Åland och Bottn. Gör någor här emot, hans skep och godz skall confiscerat varda till tri delar under oss och chronan, och fierde delen till Stockholm af dedt, som på västre sidan, och till Åbo af dett, som på öster sidan beslaget och confiscerat varder.

2. Så skall ey heller någon af de städer, som liggie på väster eller öster sidan nordan om Stockholm och Åbo, enkannerligen Öregrund, Norre telge, Hudvicksvald, Hernösand, Nyestad, Raumo, Björneborg, Vasa och Ulaborg eller någon af dem andre nybygde siöstäder i Västrebottn, efterlåtet vara att segla med deres skep och godz utrikes ved skep och godz förbrytelse, tri delar under oss och chronan, fierde delen af västre sidan under Stockholm och af öster sidan under Åbo städer.

3. Gäfle stadz borgare, såsom de der fordom dags sielfve att segla med ett vist tal skep hafve haft indulgentie, skole också till vår vidare förordning med egne skep och krägare måge segla utländes; doch med desse förord, att de så väl i uth- som inseglandedt löpe till Stockholm och der efter tullordningen tullen richtigdt aflegga. Och fördriste sig ingen Gäflebo att löpe Stockholm stadh förbi uth eller in eller och sine varur på fremmande skep och farkoster in- eller utskeppa, vid skeps och godz confiscation och förbrytelse, tri delar under oss och cronan och fierde delen under Stockholms stadh.

4. Inbördes stände alle städer fritt, som vid siökanten liggia under Sveriges chrono, att besöka hvar andre med deres skep, skutor och godz, allenast att de sigh stadzlagen, laga stadgar och handels ordinantien, hvars och ens stadz och andres välfångne privilegier, så väll som den inländske tullordningen beqvåme.

5. Söder telges utländske seglation vele vi för företalde orsaker skuld på en tid och till vidare besked instellt och afskaffadt hafva i så motto, att ingen fremmande, af hvad nation han är, skall samma hamn här efter besegla. Ey skall heller någon Tälgebo måge uthur Tälge hamn segla utländes med sitt skep eller